

Олена СОКОЛОВА
студентка факультет обліку і аудиту
Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник:
к.е.н., доцент кафедри банківської справи Малахова О.Л.

ДЕРЖАВНИЙ КРЕДИТ ТА ДЕРЖАВНИЙ БОРГ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ

Державний борг — сукупні боргові зобов'язання держави перед усіма кредиторами (юридичними і фізичними особами, іноземними державами, міжнародними організаціями тощо) Державний борг складається із заборгованості центрального уряду, регіональних та місцевих органів влади, а також всіх боргів корпорацій з державною участю, пропорційно частці держави в їх капіталі.

Основними причинами створення і збільшення державного боргу є: збільшення державних видатків без відповідного зростання державних доходів; циклічні спади й автоматичні стабілізатори економіки; скорочення податків з метою стимулювання економіки без відповідного коригування (зменшення) державних витрат; вплив політичних бізнес - циклів – надмірне збільшення видатків напередодні виборів з метою завоювання популярності виборців та збереження влади.

Державний борг традиційно поділяють на зовнішній і внутрішній. Зовнішній державний борг — заборгованість держави іншим країнам, міжнародним економічним організаціям та іншим особам. Державний зовнішній борг є частиною валового зовнішнього боргу країни. Внутрішній державний борг — заборгованість держави власникам державних цінних паперів та іншим кредиторам. Власне державний борг виникає в результаті фінансових запозичень держави, договорів та угод про надання кредитів і позик, пролонгації та реструктуризації боргових зобов'язань минулих років. Динаміка державного боргу України 2010-2017рр. проілюстрована на рис 1.

Рис.1. Динаміка державного боргу України 2010-2017рр.

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України, Рахункової палати України [3]

В сукупність боргових зобов'язань держави включається також гарантований державою борг, що виникає в результаті прийнятих на себе державою гарантій за

зобов'язаннями третіх осіб, або прийняті на себе державою зобов'язання третіх осіб [2]. Основні тренди динаміки державного боргу в Україні у 2017 р. та станом на 31.05.2018 р. зображено на рис. 2.

Рис 2. Динаміка державного боргу у 2006-2018рр., млрд. грн.

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України, Рахункової палати України [3]

Негативним моментом зростання внутрішній державної заборгованост є те, що:

- в умовах суттєвої нестачі фінансових ресурсів стають реаліями невиконання державою своїх боргових зобов'язань, оголошення дефолту, а відтак - підрив довіри до держави як до надійного позичальника;

- унаслідок такого перерозподілу фінансових ресурсів унаочнюється "ефект витіснення" вітчизняних товаровиробників з ринку кредитних ресурсів, падіння інвестиційної активності;

- виплата високих відсотків по державних цінних паперах заохочує вітчизняні комерційні банки до проведення недосконалої ресурсної політики, а також збільшує нерівність у доходах фізичних осіб, оскільки боргові зобов'язання держави зосереджуються в руках найбільш заможної частини населення, яка, отримуючи відсотки, стає ще багатшою [3].

Сучасний етап формування боргових зобов'язань характеризується низкою специфічних особливостей.

По-перше, в умовах глобалізації фінансових потоків, здійснення політики необмеженої відкритості щодо іноземних інвестицій певною мірою відбувається нівелювання меж між внутрішнім і зовнішнім боргом.

По-друге, дедалі яскравіше унаочнюється посилення взаємозв'язку державних зобов'язань і зобов'язань господарюючих суб'єктів. Так, наприклад, попри те, що держава не має відповідати за зобов'язаннями недержавних фінансових структур, банкрутство провідних системоутворювальних кредитних установ може спричинити катастрофічні наслідки для платіжної системи країни, а відтак і для фінансової безпеки держави.

По-третє, простежується практика перекладання боргових зобов'язань по кредитах, залучених під гарантії уряду, з господарюючих суб'єктів на державу.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновки, що Уряду України необхідно:

*удосконалити механізми правового регулювання, прийняти Закон України

“Про державний внутрішній і зовнішній борг України”;

* визначити критерії оцінки державного боргу України, тобто розробити критичні показники економічної безпеки держави;

* обов'язково додержуватись оптимальної структури боргу з точки зору сумарного його обсягу та строків погашення облігацій;

* розробити показники ефективності використання позичкових коштів з метою “самоокупності” державних позик;

* закріпити принципи гласності та публічності у відносинах у сфері державного боргу.

Постійне накопичення державного боргу призведе Україну до негативних економічних та соціальних наслідків тому потрібно скорочувати його обсяги. Якщо ситуація на рахунок боргової безпеки не змінюватиметься, не покращуватиметься, то через кілька років наша держава буде на стадії банкрутства. Перш за все, потрібно підвищувати рівень ВВП, за допомогою стимулювання розвитку бізнесу, підприємницької діяльності та вдосконалення нормативно-правової бази. Країна повинна зосереджувати увагу на внутрішньому кредитуванні, адже це дасть змогу знизити видатки на обслуговування та погашення державного боргу України. Якнайшвидше вирішення проблем заборгованості України сприятиме її економічному зростанню та забезпеченню стабільної фінансової ситуації [1].

Література:

1. Державний борг України: механізми управління та обслуговування // Бабчук К.Л., Мацедонська Н.В. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/>

2. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи // Вахненко Т.П. – Фінанси України №6. – 2010.

3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

Соломія ТАБАКА

студентка факультету фінансів

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н. ст. викладач кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Петрушка О. В.

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ: СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ

В умовах ринкових перетворень і глибокої кризи економіки пенсія стає найважливішою соціальною гарантією для людини. Проблема реформування системи пенсійного забезпечення, про яку в даний час йдуть гострі дискусії, стосується всіх громадян, незалежно від віку і соціального статусу, оскільки кожна людина хоче знати, що її чекає після закінчення трудової діяльності та які блага вона отримуватиме після настання пенсійного віку.

Пенсійне забезпечення громадян - одне з пріоритетних завдань соціальної політики, яке в розвинених країн постійно знаходиться в полі зору державного управління. Його актуальність та важливість полягає у соціальній, економічній та моральній відповідальності держави перед громадянами, які досягли пенсійного віку. У сучасних умовах формування оптимальної моделі пенсійного забезпечення, що враховує соціальні та економічні аспекти життя суспільства, є важливим державним завданням.